

Wyższa Szkoła Bankowa w Opolu

**Kurs uzupełniający na studiach II stopnia
dla studentów będących absolwentami
kierunków niepokrewnych dla kierunku
Administracja i Bezpieczeństwo
Wewnętrzne**

Moduł: Bezpieczeństwo – Temat 8

dr hab. Andrzej Gałeczki, prof. WSB

Rozdział 8

ZWALCZANIE PRZESTĘPCZOŚCI – WYBRANE PROBLEMY

Według jednej z definicji, przestępczość jest zjawiskiem społecznym, wyrażona ogólną liczbą przestępstw popełnionych na określonym obszarze w określonym czasie¹. Przestępczość oznacza wszystkie czyny określone jako zachowania niezgodne z prawem obowiązującym na terenie danego państwa. Nie ulega wątpliwości, że ograniczanie jej przyczyn jest możliwe poprzez podejmowanie działań zapobiegawczych, obronnych i represyjnych. W tym obszarze kluczową rolę odgrywa **polityka kryminalna**², będąca nauką pomocniczą prawa karnego oraz pokrewną kryminologii. Jej celem jest analiza działalności państwa, społeczności lokalnych i społeczeństwa, skierowanych na zapobieganie i zwalczanie przestępczości oraz jej redukcji i ograniczania. W sensie wąskim politykę kryminalną wiąże się wyłącznie ze sferą ustawodawczą dotyczącą rozważań nad prawem karnym³.

W szerokim ujęciu, pojęciem polityki kryminalnej rozumiane jest jako całokształt działalności skierowanej na zapobieganie przestępczości, profilaktykę, ustawodawstwo karne, ściganie przestępstw, orzekanie sankcji i ich wykonywanie⁴.

Warto zapamiętać

Zapobieganie przestępczości powszechnie jest kojarzone jako przeciwdziałanie czynom sprzecznym z normami karnymi.

Czyli, *zapobieganie przestępczości to wszelkie działania mogące prowadzić pośrednio lub bezpośrednio do powstrzymania powstawania przestępczości, popełniania przestępstw i rozwijania się zjawiska przestępczości w świecie*⁵.

W ogólnym ujęciu przedmiotem polityki kryminalnej jest zapobieganie przestępczości. Obejmuje ona :

- 1) profilaktykę uprzedzającą (to działania podejmowane jeszcze przed pojawieniem się zjawiska, a tym samym wystąpienia jego skutków);

¹ A. Czop, *Przestępczość, Vademecum bezpieczeństwa*, Uniwersytet pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków 2018, s. 555.

² Więcej na temat polityki kryminalnej: I. Niewiadomska, *Osobowościowe uwarunkowania skuteczności kary pozbawienia wolności*, Rozdział II, Wyd. KUL, Lublin 2007.

³ M. Cieślak, *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*. Warszawa Wydawnictwa Prawnicze PWN 1995, s. 40-41.

⁴ L. Gardocki, *Prawo karne*. Warszawa C. H. Beck 2005 s. 5-6, za: I. Niewiadomska, *Osobowościowe uwarunkowania skuteczności kary pozbawienia wolności*, Wyd. KUL, Lublin 2007, s. 93.

⁵ H. Kołakowska-Przełomieć, *Zapobieganie przestępczości. Studium kryminologiczne*, Wrocław–Warszawa Ossolineum 1984, op. cit., s. 28.

2) profilaktykę objawową (nastawiona jest na usunięcie skutków lub przyczyn zaistniałego zjawiska)⁶.

W zakresie polityki kryminalnej wyróżnia się:

- politykę karną (zajmuje się programowaniem zwalczania przestępczości za pomocą kar i innych środków prawnokarnych),
- politykę tworzenia prawa karnego (regulacje kodeksowe),
- politykę ścigania przestępstw (większa wykrywalność wpływa na zmniejszenie opłacalności popełniania przestępstw),
- politykę penitencjarną (dot. wykonywania kar, zwłaszcza kary pozbawienia wolności),
- politykę kryminalizacyjną (obejmuje procesy penalizacji i depenalizacji zachowań ludzkich).

Do metod zapobiegania przestępczości można zaliczyć⁷:

Warto zapamiętać

- 1) **prewencję indywidualną**, polegającą na takim oddziaływaniu, aby osoba ukarana za przestępstwo nie popełniła kolejnego przestępstwa;
- 2) **prewencję generalną**, polegającą na powstrzymaniu potencjalnych sprawców od popełniania przestępstw, zagrożenie karą i stanowiąca zapowiedź dolegliwości mają wzbudzić motywację do zachowań zgodnych z prawem - realizowaną poprzez :
 - **odstraszenie** - strach przed karą,
 - **wpływ wychowawczy**, kształtowanie świadomości na temat potrzeby przestrzegania prawa,
 - **działania legislacyjne** - utrudnienia prawne (ograniczenie możliwości popełniania przestępstw),
 - **zmiana środowiska naturalnego**,
 - **oddziaływania penitencjarne** - odosobnienie osób pozbawionych wolności (ochrona społeczeństwa przed sprawcami przestępstw),
 - **współpraca społeczności lokalnych** z policją, strażą miejską,
 - **kontrola społeczna**.

⁶ Polityka Kryminalna. Zapobieganie Przestępczości: <https://prawo.uni.wroc.pl/sites/default/files/students-resources/POLITYKA%20KRYMINALNA.pdf> (pobrano: 21.05.2022).

⁷ Tamże.

Szerzej na ten temat na stronie:

<https://prawo.uni.wroc.pl/sites/default/files/students-resources/POLITYKA%20KRYMINALNA.pdf>

Inną formą podejmowania działań w zakresie ograniczania aktywności przestępczej jest jej zwalczanie. W tym obszarze nauka proponuje dwie zasadnicze strategie służące temu celowi⁸:

Warto zapamiętać

Strategię destruktywną, odznaczającą się szerokim wykorzystaniem technik represyjnych. Przyjmuje się, że do metod stosowanych w wymienionym obszarze należą: uniemożliwianie, wytłumianie i zagrażanie¹⁰.

Strategię konstruktywną (kreatywną), polegającą na stosowaniu metod służących uczeniu zachowań zgodnych z prawem i obowiązującym systemem wartości⁶.

Za ich wdrażanie są odpowiedzialne wybrane instytucje państwowe, ale również społeczeństwo.

Na stan bezpieczeństwa państwa, zarówno w wymiarze narodowym, jak również międzynarodowym wpływają zagrożenia przestępczości zorganizowanej, terroryzmu i cyberterroryzmu. Przeciwdziałaniu i walce z tymi zagrożeniami poświęcono dużo uwagi w wielu dokumentach i opracowaniach Unii Europejskiej i poszczególnych państw członkowskich, w tym również naszego państwa.

W zakresie strategicznych oraz operacyjnych ram współpracy w zakresie zwalczania przestępczości, określonej jako poważnej i zorganizowanej, przyjęta przez UE Strategia Bezpieczeństwa Wewnętrznego wyznaczyła następujące priorytety:

- *zwalczanie terroryzmu i radykalizacji prowadzącej do terroryzmu, werbowania terrorystów oraz finansowania związanego z terroryzmem, jak również zapobieganie tym zjawiskom, z poświęceniem szczególnej uwagi kwestii zagranicznych bojowników terrorystycznych, wzmocnieniu ochrony na granicach dzięki systematycznym i skoordynowanym kontrolom prowadzonym z wykorzystaniem danych w stosownych bazach i w oparciu o ocenę ryzyka, a*

⁸ P. Chlebowicz, Strategia oraz taktyka zapobiegania i zwalczania czynów zabronionych związanych z bezpieczeństwem meczu piłki nożnej jako problem polityki kryminalnej, Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego. Tom XXXII AUWr No 3609, Wrocław 2014, s. 129.

także zintegrowaniu wewnętrznych i zewnętrznych aspektów walki z terroryzmem;

- zapobieganie poważnej i zorganizowanej przestępczości oraz zwalczanie jej, na podstawie cyklu polityki bezpieczeństwa UE w zakresie zwalczania poważnej i zorganizowanej przestępczości międzynarodowej;*
- zapobieganie cyberprzestępczości i zwalczanie jej, a także poprawienie bezpieczeństwa cybernetycznego⁹.*

Więcej na temat zwalczania przestępczości zorganizowanej oraz walki z terroryzmem na stronie:

<https://www.gov.pl/web/mswia/zwalczanie-przestepczosci-zorganizowanej-oraz-walka-z-terroryzmem>

Wagę wyróżnionych zagrożeń odwzorowano także w dokumentach dotyczących bezpieczeństwa narodowego. Na przykład w Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego RP wskazuje się na towarzyszące procesowi globalizacji zjawisko przestępczość zorganizowanej i korupcji¹⁰. Również w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego¹¹ podkreślono istotę tego zagrożenia oraz terroryzmu. W obu dokumentach podkreśla się znaczenie zjawiska terroryzmu i cyberterroryzmu, jako kluczowego zagrożenia bezpieczeństwa w skali narodowej oraz globalnej¹².

W kategorii wyzwań zostały one potraktowane priorytetowo w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2020 (podobnie jak w przyjętej w 2019 roku Strategii Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2019-2024).

Podstawy prawne dotyczące przedmiotowych zagrożeń znalazły odzwierciedlenie zarówno w przepisach prawa międzynarodowego, jak również krajowego. Miedzy innymi zwalczanie przestępczości zorganizowanej i terroryzmu znalazło swoje odzwierciedlenie w nowelizacji Kodeksu Karnego¹³, dokonanej w rezultacie konieczności dostosowania prawa polskiego do standardów unijnych.

Kodeks karny z 1997 roku zawiera wiele przepisów odnoszących się bezpośrednio do przestępczości zorganizowanej. Można w ogólnym zarysie w nim wyróżnić:

⁹ Op. cit. <https://www.gov.pl/web/mswia/zwalczanie-przestepczosci-zorganizowanej-oraz-walka-z-terroryzmem> (pobrano: 14.05.2022).

¹⁰ Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP, op. cit., s. 118.

¹¹ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014, s. 18-19.

¹² Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego RP, op. cit., s. 116-117.

¹³ Uchwalonej w dniu: 16.04.2006.

- 1) przepisy uznane przez ustawodawcę określonego czynu za czyn zabroniony (przestępstwo) w wyniku udziału w grupie przestępczej oraz legalizowaniu środków pochodzących z takiej działalności;
- 2) przepisy regulujące zasady wymiaru kary wobec sprawców biorących udział w zorganizowanej działalności przestępczej.

W Kodeksie Karnym przewidziano również instytucje, które mogą znaleźć praktyczne zastosowanie w przedmiotowym zakresie, np.:

1. **Czynny żal** - klauzula niepodlegania karze wyrażona jest w art. 259 k.k. przewiduje niekaralność udziału w zorganizowanej grupie przestępczej¹⁴. Zgodnie z jego treścią: *Nie podlega karze za przestępstwo określone w art. 258, kto dobrowolnie odstąpił od udziału w grupie albo związku i ujawnił przed organem powołanym do ścigania przestępstw wszystkie istotne okoliczności popełnionego czynu lub zapobiegł popełnieniu zamierzonego przestępstwa, w tym i przestępstwa skarbowego*¹⁵.
2. **Mały świadek koronny** - na podstawie art. 60 kk przewiduje sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenia kary, warunkowe zawieszenie jej wykonania, a nawet odstąpienie od wymierzenia kary w sytuacji, gdy sprawca – współdziałający z innym w ramach zorganizowanej struktury przestępczej lub posiadający wiedzę o ciężkich przestępstwach zagrożonych karą powyżej 5 lat pozbawienia wolności – podejmie współdziałanie z organami ścigania¹⁶.
3. **Fakultatywne nadzwyczajne złagodzenie kary**, które stanowi nagrodę za ujawnienie organom ścigania zarówno okoliczności dotyczących przestępstw popełnionych przez sprawcę, jak i znanych mu okoliczności popełnienia przestępstw przez inne osoby¹⁷.
4. **Świadek incognito (świadek anonimowy)**, może mieć zastosowanie w sytuacji, gdy zachodzi uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub osoby dla niego najbliższej, zachowaniu w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka, w tym danych osobowych, jeżeli nie mają one znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie¹⁸.

¹⁴ W. Mądrzejowski, *Przestępczość zorganizowana, System zwalczania*, Warszawa 2015, s. 136.

¹⁵ J. Badziak, *Przestępstwo z art. 258 Kodeksu Karnego z 1997 r. (studium prawnodogmatyczne)*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2014, op. cit., s. 213.

¹⁶ W. Mądrzejowski, *Przestępczość zorganizowana ...*, s. 138.

¹⁷ Tamże, s. 137.

¹⁸ Pełne brzmienie przedstawia art. 184.

5. **Świadek koronny** – w myśl Ustawy o Świadku Koronnym z dnia 25.06.1997 nadaje się taki status osobie podejrzanej, która w zamian za wskazanie osób popełniających przestępstwa o charakterze zorganizowanym czy terrorystycznym, oraz za ujawnienie popełnionych przestępstw świadek koronny może otrzymać ochronę dla siebie i swojej rodziny, pomoc finansową, zmianę miejsca zamieszkania oraz co najistotniejsze - otrzymuje gwarancję pozostania bezkarnym¹⁹.

W procesie przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej oraz terroryzmu bierz udział wiele służb oraz podmiotów całej administracji państwowej oraz wymiaru sprawiedliwości. Część z nich jest zobowiązana do wszechstronnych działań, obejmujących zarówno identyfikację, jak i walkę ze wszelkimi przejawami przestępczości zorganizowanej, inne natomiast koncentrują się na wybranych działaniach, dotyczących przestępczości: narkotykowej, gospodarczej, korupcyjnej.

Wśród zaangażowanych w tym zakresie podmiotów można wyróżnić: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Obrony Narodowej, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Poszczególnym organom państwowym są podporządkowane realizujące odmienne zadania instytucje, urzędy i formacje²⁰:

Warto zapamiętać

- **Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji:** Policja (w tym CBŚP) oraz Straż Graniczna;
- **Ministrowi Obrony Narodowej:** Służba Kontrwywiadu Wojskowego oraz Żandarmeria Wojskowa;
- **Ministrowi Finansów:** Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej i Wywiad Skarbowy oraz Służba Celna, Generalny Inspektor Informacji Finansowej i Międzyresortowy Zespół ds. Przeciwdziałania Zagrożeniom dla Interesów Finansowych RP i Unii Europejskiej (GAFU);
- **Prezesowi Rady Ministrów:** Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne.

¹⁹ S. Andrzejewski, Praca operacyjna w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i terroryzmu w opinii funkcjonariuszy policji, Poznań 2015, s. 8-9.

²⁰ W. Mądrzejewski, Przemocność zorganizowana ..., s. 154-155.

Podstawą funkcjonowania **Policji** jest ustawa, w myśl której jest określana jako (...) *umundurowana i uzbrojona formacja służąca społeczeństwu i przeznaczona do ochrony bezpieczeństwa ludzi, oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego*²¹. W kwietniu 1994 roku w Komendzie Głównej Policji utworzono Biuro do Walki z Przystępczością Zorganizowaną, a w 1995 roku wydzielono Wydział do Walki z Terroryzmem i Terozem Kryminalnym. Chronologicznie w 1997 roku z Biura do Walki z Przystępczością Zorganizowaną wyodrębniono Biuro do Spraw Narkotyków. W wyniku połączenia Biura do Walki z Przystępczością Zorganizowaną i Biura do Spraw Narkotyków, powołano w 2000 roku **Centralne Biuro Śledcze**²² Zadania CBS skoncentrowane były na zwalczaniu przystępczości zorganizowanej o charakterze kryminalnym, ekonomicznym, narkotykowym, transgranicznym oraz na przeciwdziałaniu i likwidacji wszelkiego rodzaju aktów o charakterze terrorystycznym na terenie kraju²³.

W 2003 uformowano **Biuro Operacji Antyterrorystycznych Komendy Głównej** Policji, które było bezpośrednio podległe Komendantowi Głównemu Policji. Po następujących w kolejnych latach przemianach organizacyjnych, ostatecznie na mocy Ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 15) utworzono Centralny Pododdział Kontrterrorystyczny Policji "BOA", jako jednostkę organizacyjną Policji podległą bezpośrednio Komendantowi Głównemu Policji. Zasadniczym zadaniem tej jednostki jest przede wszystkim przeciwdziałanie terroryzmowi i jego fizyczne zwalczanie, a ponadto:

- prowadzenie działań bojowych oraz rozpoznawczych, zmierzających do likwidowania zamachów terrorystycznych, a także przeciwdziałanie zdarzeniom o takim charakterze;
- prowadzenie negocjacji policyjnych;
- analizowanie różnych aspektów zwalczania terroryzmu oraz podejmowanie inicjatyw mających wpływ na właściwą realizację zadań Policji w tym zakresie;
- współpraca z krajowymi i zagranicznymi formacjami właściwymi w sprawach przeciwdziałania terroryzmowi i jego zwalczania.

²¹ Ustawa o Policji z dnia 06.04.1990, op. cit.

²² Obecnie Centralne Biuro Śledcze Policji.

²³ S. Andrzejewski, Praca operacyjna w zwalczaniu przystępczości zorganizowanej i terroryzmu w opinii funkcjonariuszy policji, Poznań 2015, s. 10.

Kolejną formacją, podległą Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, jest **Straż Graniczna**, funkcjonująca na podstawie ustawy jest odpowiedzialna za ochronę granicy państwowej, kontrolę ruchu granicznego oraz zapobiegania i przeciwdziałania nielegalnej migracji²⁴.

Z kolei podległa Ministrowi Obrony Narodowej **Żandarmeria Wojskowa** jest przeznaczona do zapewnienia przestrzegania dyscypliny wojskowej oraz ochraniać porządku publicznego i zapobieganie popełnianiu przestępstw na terenach jednostek wojskowych oraz w miejscach publicznych²⁵. W zakresie takich przestępstw, jak np.: łapownictwo, handel ludźmi, wymuszenia okupu, udział w zorganizowanej grupie przestępczej, nielegalny wyrób broni, nielegalne jej posiadanie i obrót, nielegalne posiadanie środków odurzających i psychotropowych oraz ich produkcję i obrót w tego typu sprawach, Ustawa wyposaża ten organ we wszystkie uprawnienia, jakimi dysponują inne organy ochrony prawnej zwalczające przestępczość zorganizowaną²⁶.

Służba Kontrwywiadu Wojskowego jest specjalną służbą podległą Ministrowi Obrony Narodowej. Jest przeznaczona do rozpoznawania, zapobiegania oraz wykrywania przestępstw o znamionach korupcyjnych, przeciwko ochronie informacji (zagrożających bezpieczeństwu lub zdolności bojowej Sił Zbrojnych RP lub innych jednostek organizacyjnych MON) oraz dotyczących obrotu towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa.

Zadania i zakres uprawnień organów podporządkowanych Ministrowi Finansów są w głównej mierze skoncentrowane na:

- ochronie interesów i praw majątkowych Skarbu Państwa oraz zapewnienie skuteczności wykonywania zobowiązań podatkowych i innych należności stanowiących dochód budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych (**Inspektor Kontroli Skarbowej i Wywiad skarbowy**),
- przeciwdziałaniu wprowadzania do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł (**Generalny Inspektor Informacji Finansowej**);
- wykrywaniu i zwalczaniu nieprawidłowości potencjalnie zagrożających bezpieczeństwu finansowemu państwa, polegają na zapewnianiu ochrony i bezpieczeństwa obszaru celnego Wspólnoty Europejskiej, w tym zgodności z

²⁴ Art. 1 Ustawy o Straży Granicznej z dnia 12 października 1990 r.

²⁵ Patrz Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 roku o Żandarmerii Wojskowej.

²⁶ W. Mądrzejowski, *Przestępczość zorganizowana ...*, s. 165.

prawem przywozu oraz wywozu towarów z tego obszaru, a także wykonywaniu obowiązków określonych w przepisach odrębnych, w szczególności w zakresie podatku akcyzowego oraz podatku od gier (**Służba Celno-Skarbowa**²⁷).

- inicjowaniu, koordynacji i realizacji działań mających na celu zabezpieczenie interesów finansowych RP lub UE (**Międzyresortowy Zespół do Spraw Zwalczenia Nieprawidłowości Finansowych na Szkodę Rzeczypospolitej Polskiej lub Unii Europejskiej (GAFU)**).

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego to służba specjalna powołana do ochrony porządku konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej w celu realizacji zadań z zakresu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa i jego porządku konstytucyjnego.

W obszarze swoich kompetencji Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego prowadzi działania ukierunkowane na rozpoznanie grup przestępczych zajmujących się między innymi:

- szpiegostwem, terroryzmem, bezprawnym ujawnieniem lub wykorzystaniem informacji niejawnych i innych przestępstw godzących w bezpieczeństwo państwa, godzących w podstawy ekonomiczne państwa,
- korupcji osób pełniących funkcje publiczne,
- działalnością w zakresie produkcji i obrotu towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa,
- nielegalnego wytwarzania, posiadania i obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, bronią masowej zagłady oraz środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, w obrocie międzynarodowym,
- rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie zagrożeń godzących w bezpieczeństwo, istotnych z punktu widzenia ciągłości funkcjonowania państwa systemów teleinformatycznych organów administracji publicznej lub systemu sieci teleinformatycznych objętych jednolitym wykazem obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej²⁸.

Agencja wywiadu jest służbą specjalną odpowiedzialną za wywiad zagraniczny. **Ustawa o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu nakłada na Agencję Wywiadu obowiązki związane także ze**

²⁷ W marcu 2017 roku połączono Służbę Celną z kontrolą skarbową i administracją podatkową w ramach struktury Krajowej Administracji Skarbowej.

²⁸ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu.

zwalczaniem przestępczości zorganizowanej i terroryzmu. Zadania te mogą być realizowane jedynie poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Obejmują one:

- 1) rozpoznawanie międzynarodowego terroryzmu, ekstremizmu oraz międzynarodowych grup przestępczości zorganizowanej,
- 2) rozpoznawanie międzynarodowego obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi oraz towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także rozpoznawanie międzynarodowego obrotu bronią masowej zagłady i zagrożeń związanych z rozprzestrzenianiem tej broni oraz środków jej prowadzenia²⁹.

Nadzorowane przez Prezesa Rady Ministrów **Centralne Biuro Antykorupcyjne** jest specjalnym organem³⁰, przeznaczonym do zwalczania przestępstw natury korupcyjnej w życiu publicznym i gospodarczym, w szczególności w instytucjach państwowych i samorządowych, a także do zwalczania działalności godzącej w interesy ekonomiczne państwa³¹. Do zasadniczych zadań, które realizuje Centralne Biuro Antykorupcyjne można zaliczyć rozpoznawanie, zapobieganie, a także wykrywanie przestępstw przeciwko:

- wymiarowi sprawiedliwości, wyborom i referendum, porządkowi publicznemu, wiarygodności dokumentów, mieniu, obrotowi gospodarczemu, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji i subwencji - jeśli pozostają w związku z korupcją lub działalnością godzącą w interesy ekonomiczne państwa;
- finansowaniu partii politycznych, jeżeli pozostają w związku z korupcją;
- ściganiu sprawców ww. działań oraz ujawnianiu mienia zagrożonego przypadkiem w związku z ww. przestępstwami.

Szerzej na temat uprawnień, zadań oraz struktury organizacyjnej można dowiedzieć się ze strony:

<https://www.cba.gov.pl/pl/o-nas/347,O-CBA.html>

²⁹ W. Mądrzejowski, *Przestępczość zorganizowana ...*, op. cit., s. 169.

³⁰ Powołanym na mocy Ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r.

³¹ <https://www.cba.gov.pl/pl/o-nas/347,O-CBA.html> (pobrano: 01.07.2022).

Kluczową rolę w systemie zwalczania przestępczości zorganizowanej odgrywa **Prokuratura**, będąca w myśl polskiego prawa, organem ochrony prawnej, a zarazem organem ścigania.

W strukturze Prokuratury Krajowej występuje **Departament do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji**, w którego skład wchodzi:

- Wydział Postępowania Przygotowawczego i Nadzoru;
- Zespół do Spraw Terroryzmu i Cyberprzestępczości;
- Zespół Koordynacji, Analiz i Monitorowania.

Zgodnie z jego strukturą, zakres realizowanych zadań w głównej mierze dotyczy prowadzenia i nadzorowania postępowań przygotowawczych w sprawach o przestępstwa noszące cechy przestępczości:

- zorganizowanej (w tym transgranicznej),
- z wykorzystaniem Internetu oraz zaawansowanych technologii i systemów komputerowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym (cyberprzestępczości zorganizowanej),
- łapownictwa w organach władzy ustawodawczej, organach administracji rządowej, samorządowej, organach ścigania i kontroli,
- o charakterze terrorystycznym³².

Szczegółowe zadania Departament do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji zawarto na stronie:

<https://www.gov.pl/web/prokuratura-krajowa/departament-do-spraw-przestepczosci-zorganizowanej-i-korupcji>

W dobie społeczeństwa informacyjnego, fundamentalne znaczenie dla bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego ma **cyberterroryzm**. Zjawisko to postrzegane jest przez Dorothy Denning jako bezprawny atak lub groźbę ataku na komputery, sieci lub systemy informacyjne w celu zastraszenia lub wymuszenia na rządzie lub ludziach daleko idących politycznych i społecznych celów³³.

Zgodnie z Polityką Ochrony Cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej cyberterroryzm to (...) *przestępstwo o charakterze terrorystycznym popełnione w*

³² <https://www.gov.pl/web/prokuratura-krajowa/departament-do-spraw-przestepczosci-zorganizowanej-i-korupcji> (pobrano: 02.07.2022).

³³ D.E. Denning, Cyberterrorism. Testimony before the Special Oversight Panel on Terrorism Committee on Armed Services U.S. House of Representatives, Washington 2000, za: A. Gałęcki, Bezpieczeństwo informacji w dobie cyberprzestrzennych zagrożeń, Poznań 2021, s. 72-73.

cyberprzestrzeni³⁴. Takiego rozumowanie jednak nie uprawnia do stwierdzenia, że każdy cyberatak jest aktem cyberterroryzmu. Należy przy tym zaznaczyć, że obszarem zainteresowania cyberterrorystów jest w zasadzie każdy obiekt, który istnieje w cyberprzestrzeni i dzięki któremu mogą zrealizować swój cel³⁵.

Obszarem zainteresowania inicjatorów cyberataków są wybrane obiekty, instytucje oraz systemy wykorzystujące transmisję informacji w cyberprzestrzeni, wśród których na szczególną uwagę zasługują³⁶:

Warto zapamiętać

- **systemy wojskowe**, posiadające informacje: o położeniu satelitów, rozmieszczeniu wojsk oraz broni, prowadzących badania nad nowymi rodzajami broni, systemami łączności itp.;
- **systemy przedsiębiorstw**, przetwarzające informacje ważne z punktu widzenia działalności firmy, np.: informacje o rezerwacjach, o klientach, o wykorzystywanych technologiach, itp.;
- **systemy wchodzące w skład tzw. infrastruktury krytycznej**, czyli systemy bankowo-finansowe, energetyczne, telekomunikacyjne, dostarczania wody, transportu, służb do działań w sytuacjach wyjątkowych, które przechowują informacje ważne dla bezpieczeństwa państwa.

Wśród wielu społeczności panuje niesłuszny pogląd, iż ataków cyberterrorystycznych dokonują tzw. hakerzy. Ich zdolności informatyczne umożliwiają przedostanie się do struktur systemów informacyjnych, bez destrukcyjnych skutków, lecz czynią to z zamiarem sprawdzania lub doskonalenia swoich umiejętności. Zgoła odmienną - negatywną rolę w tym zakresie przypisuje się crackerom, odpowiadającym za kradzież lub niszczenie danych, informacji, nielegalne udostępnianie programów oraz szkodliwą ingerencję w powiązane w sieć sensory³⁷. Na podstawie kryterium podmiotowego można przyjąć, że cyberataków dokonują osoby działające indywidualnie, realizujący zleczone im zadania lub zorganizowane podmioty o charakterze państwowym lub niepaństwowym.

W celu obrony przed cyberzagrożeniami, podejmowano w przeciągu wielu lat, szereg działań natury organizacyjnej i funkcjonalnej.

³⁴ Polityka Ochrony Cyberprzestrzeni RP z 25.6.2013 r., op. cit.

³⁵ J. Kowalewski, M. Kowalewski, Cyberterroryzm szczególnym zagrożeniem bezpieczeństwa państwa, „Telekomunikacja i techniki informacyjne”, 2014, nr 1-2, s. 27.

³⁶ M. Jędrzejewski, Analiza systemowa zjawiska infoterroryzmu, AON, Warszawa 2002, za: A. Gałecki, Bezpieczeństwo informacji w dobie cyberprzestrzennych zagrożeń, Poznań 2021, s. 77.

³⁷ D. Doroziński, Hakerzy. Technoanarchiści cyberprzestrzeni, Helion, Gliwice 2001, s. 23.

W 2015 roku opracowano „**Doktrynę Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej**” w której przedstawiono:

- cele strategiczne RP,
- koncepcje rozwoju zadań,
- zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne w cyberprzestrzeni,
- podsystemy kierowania,
- ogniwa operacyjne³⁸.

Istotę Doktryny Cyberbezpieczeństwa przedstawił prof. Tomasz Aleksandrowicz w artykule pt.: Doktryna Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Dokument wzorcowy na stronie:

<https://wszystkoconajwazniejsze.pl/tomasz-aleksandrowicz-doktryna-cyberbezpieczenstwa-rzeczypospolitej-polskiej/>

W lipcu 2016 roku w NASK zostało utworzone **Narodowe Centrum Cyberbezpieczeństwa (NC Cyber)**. W tym samym okresie Ministerstwo Cyfryzacji, Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa oraz Związek Banków Polskich zawarły partnerstwo na rzecz współpracy w ramach NC Cyber.

W celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni opracowano także **Strategię Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej** na lata 2017-2022, a w międzyczasie na lata 2019-2024. Jej istota została przedstawiona na stronie NASK Cyber Policy:

<https://cyberpolicy.nask.pl/strategia-cyberbezpieczenstwa-rzeczypospolitej-polskiej-na-lata-2019-2024/>

W 2018 r. Prezydent RP podpisał ustawę o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa, implementującą do polskiego porządku prawnego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie środków na rzecz wysokiego wspólnego poziomu bezpieczeństwa sieci i systemów informatycznych na terytorium Unii (dyrektywa 2016/1148), tzw. **Dyrektywa NIS**.

Przewidziano budowę **Krajowego Systemu Cyberbezpieczeństwa**, w celu zapewnienia bezpieczeństwa na poziomie krajowym, a w szczególności:

- niezakłóconego świadczenia usług kluczowych i usług cyfrowych;

³⁸ Doktryna cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2015.

- osiągnięcie odpowiednio wysokiego poziomu bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych służących do świadczenia tych usług³⁹.

Na bazie Narodowe Centrum Kryptologii w 2019 roku utworzono **Narodowe Centrum Bezpieczeństwa Cyberprzestrzeni**, które współpracuje ze Służbą Wywiadu Wojskowego, Służbą Kontrwywiadu Wojskowego, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz z nowym komponentem Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej - **Wojskami Obrony Cyberprzestrzeni (WOC)**⁴⁰. Zakres działania Wojsk Obrony Cyberprzestrzeni zdefiniowano w **art. 23 Ustawy o obronie ojczyzny** z 11.03.2022.

W walce z cyberzagrożeniami podejmuje się wiele inicjatyw w skali międzynarodowej, np.: ćwiczenia w ramach NATO, krajów UE oraz prowadzenie debat naukowych w ramach organizowanych konferencji międzynarodowych, a także realizacja szeregu projektów badawczych (m.in.: NECOMA, CyberROAD, SSSDE, n6). W obszarze cyberbezpieczeństwa istotną funkcję przypisano ośrodkom naukowym, planując utworzenie platformy naukowej złożonej z uczelni wyższych oraz ośrodków naukowo-badawczych, specjalizujących się w technologiach cyberbezpieczeństwa.

Podsumowanie

Występowanie przestępczości jest konsekwencją wielu różnorodnych okoliczności, określanych mianem przyczyn, dlatego jej interpretacja wymaga indywidualnego podejścia. Podjęte wysiłki z zakresie przeciwdziałania i zwalczania przestępczości w znaczącej większości opierają się o wykładnię prawną, w zakresie której powołano instytucje, urzędy oraz służby z przydzielonymi uprawnieniami oraz zadaniami. Przypisywanie wysokiej rangi zagrożeniom ze strony zorganizowanych grup przestępczych, terrorystów i cyberterrorystów znajduje odzwierciedlenie w polityce i strategii bezpieczeństwa narodowej. Stanowią one swoistą rekomendację do tworzonych systemów bezpieczeństwa, umożliwiających skuteczną identyfikację i neutralizowanie (obniżanie potencjalnych skutków) tych zagrożeń

Wskazówka

Uzupełnieniem przedstawionego do studiowania materiału jest załączona prezentacja o tym samym tytule.

³⁹ <https://www.gov.pl/web/cyfrizacja/krajowy-system-cyberbezpieczenstwa-> (pobrano: 10.06.2022).

⁴⁰ Specjalistyczny komponent polskich sił zbrojnych utworzony 8 lutego 2022 przez Ministra Obrony Narodowej.